

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

mgr. KAMIŁA DOMINIAKA

Wrocław, dnia 12.03.2024 r.

prof. dr hab. Izabela Jezowska

Dziedzina: sztuki muzyczne

Dyscyplina: wokalistyka

Akademia Sztuk Teatralnych im. St. Wyspiańskiego

w Krakowie, Filia we Wrocławiu

e-mail: *izabella.jezowska@gmail.com*

Zleceniodawca opinii

Rada Dyscypliny Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie,

pismo z dnia 15 stycznia 2024 roku.

Dotyczy

- Uchwały Rady Dyscypliny Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie z dnia 18 grudnia 2023 roku w sprawie wszczęcia postępowania o nadanie stopnia doktora sztuki w dyscyplinie artystycznej *sztuki filmowe i teatralne* Panu mgr. Kamilowi Dominiakowi,

- Uchwały nr 34/2023 Rady Dyscypliny Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie z dnia 18 grudnia 2023 roku w sprawie wyznaczenia recenzenta w osobie prof. dr hab. Izabeli Jezowskiej,

Podstawowe dane o kandydacie oraz przebieg pracy zawodowej

Mgr Kamil Dominiak urodził się 30 kwietnia 1988 roku w Warszawie. Jest absolwentem Wydziału Aktorskiego Akademii Teatralnej w Warszawie. Studia ukończył w 2011 roku, po czym ukończył kurs Drama Summer School: Acting in Musical Theatre w

Guildhall School of Music and Drama w Londynie. W 2019 zdobył tytuł Estill Master Trainer (EMT) i został pierwszym certyfikowanym nauczycielem Estill w Polsce.

Jako aktor współpracował z teatrami dramatycznymi i muzycznymi występując m.in. w musicalach „Les Miserables”, „Jesus Christ Superstar” (Teatr Muzyczny w Łodzi) „Shrek” (Teatr Muzyczny w Gdyni), „The Rocky Horror Show” (Och-Teatr w Warszawie), „Jerry Springer – The Opera” (Teatr Capitol we Wrocławiu), „La Cage aux Folles” (Teatr Komedia w Warszawie), „Sweeney Todd” (Teatr Rozrywki w Chorzowie) oraz spektaklach „Chory z urojenia” (Teatr 6-te Piętro w Warszawie), „Panny z Wilka” (Teatr Studio w Warszawie), „Balladyna” (Teatr Narodowy w Warszawie), „Wesele” (Teatr STU w Krakowie), „Abonament na szczęście” oraz „Tajemnice Tomka Sawyera” (Scena Relax w Warszawie). Przez kilka lat był związany z Teatrem Muzycznym w Łodzi, gdzie stworzył role w musicalu „Les Miserables” oraz „Jesus Christ Superstar”. Stale współpracuje ze Studiem Accantus.

W 2018 roku nagrał płytę *Kantata jazzowa* z Ignacy Wiśniewski Trio (teksty: Michał Rusinek, kompozycje: Ignacy Jan Wiśniewski). Ma w swoim dorobku liczne koncerty m.in. trasa koncertowa Accantus Live 2.0, koncert Musicalove w Teatrze Rampa w Warszawie, koncerty Step by Step oraz z Wiednia do Rio w Teatrze Muzycznym w Łodzi oraz solowy recital musicalowy *Here I come*.

Kamil Dominiak uzyskał Stypendium Ministra Kultury „Młoda Polska” (doktorant nie wymienił roku, jak również nie podał informacji o innych zdobytych nagrodach).

a) działalność artystyczna

Role pierwszoplanowe:

- Ikar - D. Lewandowski, Ikar, reż. D. Lewandowski, Stara Prochhoffnia w Warszawie, 2008
- Jan - A. Ozga /K. Dębski, Nie ma Solidarności bez miłości, reż. M. Wojtyzsko, Scena Palladium w Warszawie, 2012
- Beniamin - T. Różewicz, Białe Małżeństwo, reż. W. Modestowicz, Teatr Polskiego Radia, 2012
- Osioł - D. Lindsey-Abaire - Shrek the Musical, reż. M. Korwin, Teatr Muzyczny im. D. Baduszkowej w Gdyni, 2011
- Tremont - R.B. Thomas, Jerry Springer The Opera, reż. J. Klata, Teatr Capitol we Wrocławiu, 2012
- Kleant - Molier - Chory z Urojenia, reż. E. Korin, Teatr 6 Piętro w Warszawie, 2013

- Kajetan, Upiór - M. Wojtyszko - Bromba w Sieci, reż. M. Wojtyszko, Teatr 6. Piętro, 2014
- Enjolras - Claude Michel Schonberg, Les Misérables, reż. Zbigniew Macias, Teatr Muzyczny w Łodzi, 2017
- Król Herod - Webber/Rice - Jesus Christ Superstar, reż. Zbigniew Macias, Teatr Muzyczny w Łodzi, 2018
- Mr. Black - Masłowski/Wierzcholski, Tajemnica Tomka Sawyera, reż. Antoniusz Dietzius, Scena Relax w Warszawie, 2020
- On - Antoniusz Dietzius na podstawie tekstów A. Osieckiej i J. Przybory, Abonament na Szczęście, reż. Antoniusz Dietzius, Scena Relax w Warszawie, 2020

Role drugoplanowe:

- J. Słowacki, Balladyna, reż. A. Tyszkiewicz, Teatr Narodowy, 2009
- S. Sondheim, Sweeney Todd: demoniczny golibroda z Fleet Street, reż. A. Bubień, Teatr Rozrywki w Chorzowie, 2012
- Mercedes - H. Ferstein, La Cage aus Folles, reż. G. Chrapkiewicz, Teatr Komedia w Warszawie, 2013
- Widmo - St. Wyspiański - Wesele - reż. K. Jasiński, Teatr STU w Krakowie, 2013
- Prowadzący talk-show- rola drugoplanowa- K. Kraińska- Rapsodia z Demonen, reż. Michele Driesse, Teatr Rampa w Warszawie, 2016

Doktorant ma w dorobku również występy w zespole wokально-tanecznym lub wokально-aktorskim oraz doświadczenie w dubbingu:

- Soren - „Legendy Sowiego Królestwa”, reż. A. Matysiak. Genetix w Warszawie, 2011
- Piosenka tytułowa - „Astromalpy”, reż. A. Tomicka, SDI Media w Warszawie, 2011
- Kade - „Transformers: Rescue Boots”, reż. A. Zwolińska, SDI Media w Warszawie, 2012
- Jerome - „Dorwać Blake’a”, reż. M. Boratyńska, Masterfilm w Warszawie, 2012-2013
- Silver Shill - „My Little Pony”, reż. J. Węgrzynowska, SDI Media w Warszawie, 2016
- R. Martin - „100 rzeczy do przeżycia przed liceum”, reż. E. Mikuś, Masterfilm w Warszawie, 2018
- Lider zespołu rockandrollowego - „Spongebob” - reż. A. Warda, 2019
- Strażnik Parku w Kanadzie „Harmidom”, reż. M. Boratyńska, 2019
- Muppet - „Haunted Mansion”, reż. A. Serafińska, SDI Media w Warszawie, 2021

KONCERTY/PŁYTY solowe:

- Here I Come- recital musicalowy - Dom Kultury Świt w Warszawie, 2015
- Step by Step - koncert w Teatrze Muzycznym w Łodzi, reż. Z. Macias, 2018
- Kantata Jazzowa - płyta- teksty: M. Rusinek / muzyka: I.J. Wiśniewski, 2018
- Accantus Live- trasa koncertowa, współczesny repertuar musicalowy, 2021

W dokumentacji zebranej przed Doktoranta zwracają uwagę drobne błędy (np. „Królestwa”, literówki („Kajeten”), brak spacji, brak konsekwencji spacji. Ten element niechlujności nieco dziwi, gdyż w Autoreferacie Kandydata brak jest błędów i literówek.

b) działalność naukowo-dydaktyczna, pedagogiczna i organizacyjna

DOŚWIADCZENIE PEDAGOGICZNE mgra Kamila Dominiaka nie podlega ocenie, jednak pozytywnie uzupełnia sylwetkę kandydata:

- Akademia Teatralna w Warszawie - wykładowca emisji głosu i piosenki musicalowej (od 2016 do dziś) - asystentura u prof. Darii Iwińskiej - emisja głosu (2014-2016)
- Szkoła Filmowa, Teatralna i Telewizyjna w Łodzi - wykładowca impostacji głosu (2018-2019)
- Teatr im. L. Solskiego w Tarnowie - przygotowanie wokalne zespołu do spektaklu „Mitologia Grecka” w reżyserii Tomasza Mana (2019)
- Teatr Guliwer w Warszawie - przygotowanie wokalne zespołu teatru do musicalu „Śpiąca Królewna” w reżyserii Tomasza Mana (2016), konsultacje wokalne do przedstawienia „Kot w butach” w reżyserii Roberta Jarosza (2016)
- Kursy Estill Voice Training w Londynie i Brighton - nauczyciel prowadzący grupy praktyczne (2020)
- Chełmski Dom Kultury - emisja głosu, piosenka musicalowa (2016-2018)
- Teatr Sztuk Wielu (TSW) w Warszawie - elementarne zadania aktorskie (2013-2015)
- Kurs dla kandydatów do szkół teatralnych: Warsaw Acting Studio - emisja głosu, dykcja (2012-2013)
- Akademia Sztuk Sceniczných i Estradowych - zadania aktorskie; dykcja, emisja głosu (2012-2014)
- Studio Teatralne Teatr BAZA - dykcja, emisja głosu (2010-2011)

- Młodzieżowy Teatr Muzyki i Tańca TINTILO - elementarne zadania aktorskie (2010-2015)

- Przedszkole Artystyczne „Poziomka” w Warszawie – zajęcia teatralne dla dzieci w wieku 3-6 lat (2009-2010)

Mgr Kamil Dominiak nie wykazał w dorobku żadnej działalności stricte naukowej (publikacji, udziału w konferencjach, projektach badawczych).

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska mgra Kamila Dominiaka pt. *„Model Estill jako wartościowe uzupełnienie w edukacji profesjonalnego aktora-wokalisty”* składa się z dzieła artystycznego - **Koncert „Wieczór na Broadwayu” w Teatrze Collegium Nobilium** oraz opisu, stanowiących łącznie pracę pod wspomnianym tytułem.

Dzieło artystyczne

Dzieło artystyczne stanowi **Koncert „Wieczór na Broadwayu”**, który miał miejsce **17 marca 2023 roku** w Teatrze Collegium Nobilium, nagranie na serwisie YouTube trwa 72 minuty.

Do współpracy przy spektaklu aktor zaprosił pianistę i kompozytora Ignacego Jana Wiśniewskiego oraz dwoje wyróżniających się aktorów musicalowych: Anastazję Simińską i Adriana Wiśniewskiego. Anastazję Simińską prowadziłam wokalnie przez kilka lat, kształtując jej głos i ukierunkowując zainteresowania, a także przygotowując do egzaminów na wydział musicalowy, tym większą przyjemność sprawiło mi oglądanie jej na scenie wraz z Doktorantem i sam fakt zaangażowania jej w projekt.

Repertuar koncertu obejmował songi musicalowe oraz 2 utwory skomponowane przez pianistę na płytę „Kantata Jazzowa”.

Sam pomysł zorganizowania recitalu doktoranckiego wydaje się bardzo oryginalny, choć prosty w swej istocie. Dobór utworów nastąpił pod kątem omawianego tematu, uzasadniał korzyści płynące ze stosowania w praktyce wokalne Modelu Estill.

Kandydat spełnia głosowe warunki do wykonawstwa tak trudnego i wymagającego gatunku jakim jest musical. Te wymogi to między innymi rozległa skala głosu (porównywana

do skali klasycznego tenora) oraz sprawność techniczna i elastyczność w dostosowywaniu się do stylu danego utworu. Podczas przygotowań do koncertu mgr Dominiak starał się zbadać jakie narzędzia z warsztatu głosu aktora umożliwią mu osiągnięcie tego celu, skupiając się na ćwiczeniach z Estill Voice Training bazującego na anatomii i fizjologii głosu.

Interesujący jest fakt, że każdy utwór reprezentuje inny styl muzyczny, napisany jest przez innego kompozytora (z wyjątkiem dwóch autorstwa Ignacego Jana Wiśniewskiego), i mimo jednorodności, wynikającej po pierwsze z przynależności wszystkich songów do gatunku musicalowego, a po drugie - wpływającej naturalnie z faktu, że wykonawcą jest jeden główny solista, utwory są różne w charakterze, więc nie ma mowy o znudzeniu czy „przyzwyczajeniu się” do głosu artysty. Nie jest moim celem dochodzenie innych przyczyn, ale sam Kandydat wspomniał, że utwory, które składały się na repertuar koncertu opracowywał na różnych etapach świadomości wokalne, na których to etapach współpracował z różnymi nauczycielami.

W jednych utworach Artysta bryluje i błyszczy w stylu Franka Sinatry, w innych stosuje zabiegi teatralne oparte na swoim doświadczeniu scenicznym i warsztacie aktorskim, w jeszcze innych, zgodnie z charakterem songu zmienia brzmienie głosu (np. przechodzi na głos przypominający trąbkę, używa zabarwień rockowo-popowych lub zmienia tembr na słodki, łagodny i legatowy, imituje śpiew znanych bluesmanów), wykorzystuje dźwiękonaśladowczość w artykulacji, śpiewa falsetem, jodłuje, stylizuje głos na sztuczność, często zmienia dynamikę, różnicując ją od *pianissimo* do *fortissimo*, używając dużej siły głosu na pograniczu wykrzyknień, ale - jeśli by się zastanowić, to wszystkie te środki interpretacyjne również zawierają elementy Modelu Estill. Pan Dominiak szczegółowo opisuje to w pracy pisemnej, jednak nawet bez jej przeczytania bogactwo środków wyrazu opartych na technice wokalne i zastosowaniu figur i jakości Modelu Estill jest niezwykle czytelne.

Mamy więc i Speech, i Falsetto, często pojawia się Cry, Sob, Twang, nierzadki, i prawidłowo stosowany jest Belt, zdarza się Opera.

Cały recital wykonany jest w sposób bardzo naturalny, Wykonawca ubrany jest w swobodny, nawet nie estradowy, lecz casualowy strój, nie ma fajerwerków, rozbudowanych efektów świetlnych, dekoracji ani blichtru, który często kojarzony jest z gatunkiem musicalowym. Koncert z całą pewnością skierowany jest do koneserów, nie ma w sobie nic komercyjnego i „na pokaz”, co uważam za ogromny plus. Broni się muzyka, śpiew, interpretacja, wysoki poziom wszystkich występujących artystów i nie są potrzebne żadne dodatkowe środki wspomagające. Doceniam to tym bardziej, że sama preferuję tę formę recitali, stosując podobną formę prowadzenia - opowiadania publiczności o utworach,

wplatania anegdot, niejako przy okazji przemycania interesujących faktów. Bez sztuczności, patosu, otoczki sztuczności często spotykanej w mediach.

Sceniczne obycie Doktoranta pozwala mu na swobodny dialog z publicznością, łatwość wyrażania myśli, choć - zapewne dzięki lekkiej tremie związanej z występem bądź co bądź doktoranckim - w zapowiedziach do utworów czy łącznikach słownych pojawiają się nieznaczące błędy językowe, zawieszenia końcówek fraz, czy delikatne „mizdrzenie się” do słuchacza. Zarówno w zapowiedziach, jak i w opisie pracy Kandydat nazywa wykonywane utwory piosenkami. Ja użyłabym angielskiej nazwy „songi” - może niesłusznie wybieram tę formę, ale określenie „piosenka” dla utworu musicalowego wydaje mi się zbyt lekceważące. Nie są to również arie, więc słowo „song” pasuje wg mnie idealnie.

Niemniej odczuwalny jest bardzo indywidualny, autorski charakter koncertu: widać i słyhać, że Kamil Dominiak zarówno jako performer - piosenkarz i aktor, ale również jako reżyser, bierze całkowitą odpowiedzialność za całokształt dzieła, i jest to od początku do końca jego własny projekt.

Charakteryzując i oceniając głos Wykonawcy, należy docenić jego rozległą skalę, umożliwiającą zmierzenie się z zaprezentowanym materiałem, a także biegłość techniczną, popartą latami ćwiczeń i dociekliwością w zgłębianiu Modelu Estill. Barwa nie należy do moich ulubionych, nie wywołuje zachwytu i podziwu, ale należy do przyjemnych, na szczęście elastycznych, czyli przy odpowiednich umiejętnościach - a takimi dysponuje pan Kamil Dominiak - można ją modulować i dostosowywać do charakteru utworu.

Na pochwałę zasługuje również bezbłędna dykcja w śpiewie, co wraz z nienaganną intonacją, dobrym podparciem i logicznym frazowaniem daje obraz solidnego warsztatu wokalnego. Zaś warsztat ten w połączeniu z naturalną, niewymuszoną interpretacją daje całkiem przyzwoity efekt. Słyhać ogrom pracy, włożonej w ostateczny kształt recitalu.

Koncert obejrzałam i wysłuchałam kilka razy, za każdym razem odkrywając coś nowego, ale nawet jednorazowe spotkanie z Doktorantem na recitalu pozwala widzowi odbyć swoistą podróż przez świat musicalu, dać się wciągnąć w całkiem interesującą i intymną opowieść o uczuciach: miłości, nienawiści, tęsknoty, pragnienia zemsty, szaleństwa.

Pozwala to na stwierdzenie, że w dziele artystycznym mgr Kamil Dominiak czytelnie i konsekwentnie uzasadnił założoną i omówioną koncepcję wykonawczą, w prosty, ale sugestywny sposób oddając charakter każdej z postaci recitalu, nie zapominając o poprawności techniki wokalnej opartej na realizacji Modelu Estill.

Stwierdzam więc - podsumowując część recenzji odnoszącą się do dzieła artystycznego - że kształt dzieła oraz sztuka wykonawcza Kandydata nie budzą moich zastrzeżeń merytorycznych.

Część opisowa

Część pisemna pracy doktorskiej mgra Kamila Dominiaka dokładnie, precyzyjnie i logicznie uzasadnia założony cel artystyczny dzieła i jego specyfikę.

Praca opisowa dołączona do dzieła artystycznego liczy 72 strony i składa się z Wprowadzenia, trzech Rozdziałów oraz Wniosków. Poprzedzona jest Podziękowaniami, a także dołączone zostało Streszczenie, Bibliografia i Spis rysunków.

Została napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Wojciecha Adamczyka, z udziałem promotora pomocniczego - Ewy Konstancji Bułhak-Rewak. Konstrukcja pracy jest logiczna i poprawna pod względem metodologicznym.

Jak pisze we wstępie sam Kandydat: „(praca) nie powinna być traktowana jako źródło wiedzy o podstawach anatomii i fizjologii głosu, ani jako poradnik dobrego śpiewania, lecz jako próba uchwycenia elementów procesu przygotowującego zawodowego aktora do wystawienia recitalu”. Pozwolę sobie w dalszej części recenzji odnieść się do tego stwierdzenia.

Doktorant podszedł do zadania bardzo praktycznie, dzięki czemu czytelnik ma pewność, że nie są to jedynie teoretyczne wywody kogoś, kto przeczytał publikację Josephine Antoinette Vadali Estill (J. Estill, „Compulsory Figures For Voice - A User's Guide to Voice Qualities. Level II: Six Basic Voice Qualities”, Estill Voice International, 1997).

Z Modelem Estill spotkałam się wiele lat temu na którejś z konferencji zagranicznych, gdzie metoda była propagowana i szczegółowo tłumaczona wraz z przykładami praktycznymi - nie jest więc dla mnie nowością. Wiem jednak, że dla wielu osób zajmujących się profesjonalnie nauczaniem śpiewu i pracą z głosem może to być coś tajemniczego, zaś nietypowe słownictwo (będące autorską własnością firmy Estill Voice International) brzmi jak czarna magia.

Tym cenniejszy jest wkład mgra Dominiaka w przybliżenie podstawowych założeń Modelu Estill, objaśnienie nazw, podziału głosu i jego treningu na jakości, figury i dyscypliny. Nazw stosowanych w metodzie (w celu zachowania jednolitości nazewnictwa elementów treningu głosu na całym świecie) nie tłumaczy się na inne języki, jednak Doktorant dokonał ich

tłumaczenia na język polski, aby podział był czytelny i zrozumiały dla tych, którzy zatrzymali się na jedynej i niepodważalnej emisji klasycznej.

Dla mnie podział ten od zawsze brzmiał sensownie i klarownie, choć nigdy nie ukrywałam, że dostrzegam w nim elementy lekko „sekiarskie” (przejawia się to choćby w brzmieniu niektórych nazw: „struktury mocy, magia”). Z pewnością przyczyniły się one do popularności metody i komercyjnego sukcesu. Jako twórczyni koncepcji treningowej, wspomagającej wyzwolenie głosu, zgłębiłam niegdyś te mechanizmy, bazujące w dużej mierze na wydawaniu certyfikatów, poszerzaniu rzeszy trenerów i tworzeniu otoczki elitarności, dostępnej jedynie dla wtajemniczonych. Jednakże w odróżnieniu od innych tego typu metod, Model Estill ma dość solidne podstawy naukowe, dzięki współpracy z foniatrami, logopedami i laryngologami. W dodatku badania są kontynuowane. Przeglądając więc nowatorskie (wg niektórych) metody i techniki pracy z głosem, Model Estill nie był przeze mnie negowany i odrzucany - wprost przeciwnie - jako zwolenniczka Beltingu czerpałam z niego wielokrotnie.

Mgr Kamil Dominiak jako pierwszy w Polsce zdobył certyfikat trenera głosu wg Modelu Estill, jednak to, co doceniam w jego postawie i podejściu do kształcenia głosu (swojego i swoich studentów), to niezamykanie się na inne metody i techniki wspomagające proces wyzwolania głosu. Jest to zgodne z moim holistycznym sposobem czerpania z niektórych (sensownych i popartych naukowo) metod - przyswajaniu i dostosowywaniu do swojego modelu pracy tych elementów, które są odpowiednie dla danego rodzaju śpiewu, indywidualnego głosu czy założonego celu kształcenia. I tak - w swej pracy Autor wspomina o korzystaniu z metod pracy z ciałem, jak metoda Feldenkraisa i technika Alexandra jako narzędziach do autoregulacji stresu przed występem.

Przy okazji - cytaty o technice Alexandra pochodzą z mojej książki, jednak dwukrotnie - w przypisie dolnym jak i w Bibliografii - doszło do przekręcenia mojego nazwiska („Jeżewska” zamiast Jeżowska). Bibliografia nie jest zbyt obszerna, ale wystarczająca - liczy 9 pozycji wydawniczych (jedną główną autorstwa J. Estill występuje dwukrotnie) i 7 źródeł internetowych.

W pracy pisemnej najbardziej rozbudowany jest rozdział opisujący Model Estill, który został napisany na podstawie oryginalnego dzieła, a mgr Dominiak dokonał dość wiernego tłumaczenia, dzięki czemu podział i opis są czytelne i w moim mniemaniu mogą być traktowane jako pomoc w samodzielnej pracy nad głosem, z małym, ale jakże istotnym zastrzeżeniem – dla profesjonalnych aktorów, piosenkarzy czy śpiewaków, nie na początkowym etapie drogi wokalne. Jeden szczegół w Modelu Estill nie daje mi spokoju, a mianowicie kwestia traktowania głosu jako instrumentu. Wielokrotnie pisałam w swoich publikacjach, a swoim

studentom i słuchaczom powtarzam niezmiennie, że głos nie jest instrumentem. „Głos jest dźwiękiem instrumentu, a instrumentem jest całe ciało. Oczywiście, na czele z aparatem oddechowym, narządem mowy, ale także z całym zestawem rezonatorów - a więc praktycznie - cały człowiek jest instrumentem, a jego produktem jest dźwięk - głos ludzki”.¹ Rzecz jasna – można traktować głos instrumentalnie (głos w sensie linia głosu, np. sopranu czy altu jako jeden z instrumentów w partyturze). Mimo że Jo Estill miała na myśli jeszcze inny kontekst i poniekąd rozumiem znaczenie tego cytatu, jednak niezupełnie do mnie przemawia: „Twój głos jest rzadkim instrumentem muzycznym. Mechanizm jego produkcji ma części, jak każdy inny instrument muzyczny, ale nie jest tylko instrumentem. Może być zmieniany i kształtowany, by działać jak kilka innych instrumentów - brzmieć jak obój, jaskrawa trąbka, pusty w środku flet z dziurkami - to jak cała orkiestra w jednym pakiecie. Gdzie możesz kupić taki instrument, tak tanio, jak ten, który dostałeś przy narodzinach.”²

Takie rozumowanie uzasadnia cały podział podstawowych zasad i ćwiczeń w metodzie. Ale moim zadaniem jest recenzja pracy mgra Kamila Dominiaka, a nie dzieła Jo Estill, a więc skupię się na pozytywach:

Bardzo interesującym i wiele wnoszącym, choć skromnym objętościowo fragmentem jest wg mnie Rozdział II – „Cechy klasycznego i współczesnego stylu śpiewania musicalowego”. Autor wspomina o genezie musicalu i jego rodzajach, cieszy również poświęcenie uwagi bardzo cenionej przeze mnie Ethel Merman. Podkreśla, że Jo Estill jest uznana za badaczkę, która wyjaśniła produkcję beltingu od strony fizjologicznej, i tego objaśnienia - oczywiście skrótowego - dokonuje. Jest to o tyle cenne, że trudno jest znaleźć przystępne wytłumaczenie istoty beltingu w języku polskim. Jak słusznie zauważa pan Dominiak – „belting jest jakością kontrowersyjną dla śpiewaków klasycznych”, ja dodałabym jeszcze: „i pedagogów śpiewu”. Na potrzeby edukacyjne dokonywałam tłumaczeń źródeł w języku angielskim (szkoda, że Autor nie pogłębił tego tematu i nie dotarł do innych ważnych opracowań dotyczących tego zagadnienia).

Rozdział podsumowuje zdanie, z którym zgadzam się w zupełności: „Badania Estill udowadniają, że podtrzymanie retrakcji fałszywych strun głosowych zapewnia bezpieczeństwo fałdów głosowych tak w śpiewie operowym, jak i w beltingu”.

¹ I. Jeżowska, S. Chomiak, *Kinemission, koncepcja treningowa wspomagająca wyzwolenie głosu*, Akademia Sztuk Teatralnych im. St. Wyspiańskiego w Krakowie Filia we Wrocławiu, 2020, str.9

² J. Estill, K. Steinhauer, M. McDonald Klimek, *The Estill Voice Model: Theory & Translation*, Estill Voice International, 2017, str. 34, tłum. K. Dominiak

Jak już wyżej wspomniałam - mam mały niedosyt i odczucie, że można było ten rozdział nieco rozbudować.

Obszernie natomiast opisane są i przeanalizowane utwory z recitalu w Rozdziale III, przy czym autor nazwał go: „Analiza wokalna-aktorska...”, a tak naprawdę dotyka również sfery tekstowej, a przede wszystkim - technicznej. Tu kryje się cała esencja dysertacji.

Doktorant nie tylko przybliżył czytelnikom kontekst każdego z songów, ale przede wszystkim jasno i sensownie uzasadnił użycie konkretnego rodzaju głosu z zastosowaniem figur i jakości Modelu Estill. Nawet, jeśli ktoś po lekturze I Rozdziału nie zrozumiał poszczególnych elementów, teraz powinien doznać wyklarowania znaczenia wcześniej użytych pojęć. Oczywiście, można było jeszcze bardziej zgłębić się w budowę muzyczną, oczekiwać rozbioru songów na części pierwsze, ale należy podkreślić, że Autor nie jest z wykształcenia muzykologiem, ani nawet nie muzykiem, lecz śpiewającym aktorem. Taka analiza jest więc w zupełności wystarczająca i wyczerpująca temat.

Zamiast zakończenia Autor proponuje rozdział nazwany „Wnioski”, i rzeczywiście - wysnuwa wnioski płynące z wcześniejszych rozważań, odnosząc się do własnej drogi wokalnej, poznawania, doznawania, doświadczania i odczuwania wszystkich etapów świadomości dojrzałego wokalisty. Porusza również - nieco zaniedbany - temat oddechu wokalisty.

Jedynym, czego mi jako długoletniego pedagoga wokalnego brakuje w pracy, to bardziej wnikliwego odniesienia się do swojej praktyki trenerskiej i wykorzystania w niej Modelu Estill na podstawie konkretnych przykładów, zwłaszcza, że pan Dominiak - pierwszy certyfikowany trener EVT w Polsce prowadzi w warszawskiej Akademii Teatralnej zajęcia z emisji głosu i śpiewu musicalowego.

Pod kątem koncepcji opis dzieła został opracowany rzeczowo i konsekwentnie, z użyciem poprawnego języka, bez błędów językowych (przekręcenie mojego nazwiska traktuję jako literówkę). Temat pracy został zgłębiony z dokładnością, co wskazuje na rzetelną wiedzę i znajomość przedmiotu prezentowanej tematyki - praca spełnia więc wymagania formalne dotyczące konstruowania pisemnych prac naukowych.

Podsumowując ocenę dzieła artystycznego stwierdzam, że jego kształt artystyczny dzieła oraz sztuka wykonawcza Kandydata nie budzą w moim przekonaniu zastrzeżeń merytorycznych, zaś część opisowa pracy doktorskiej w sposób wyczerpujący dokumentuje jego specyfikę i założony cel artystyczny.

Konkluzja

Praca doktorska mgra Kamila Dominiaka - zarówno zaprezentowane dzieło artystyczne, jak i jego opis - stanowi bardzo interesujący, oryginalny i autorski materiał, którego nie mogę ocenić inaczej jak pozytywnie.

Dzieło prezentuje niezbędny poziom artystyczny, a opisem dzieła Doktorant udowadnia swoją rozległą wiedzę teoretyczną. Praca doktorska wnosi wiele interesujących treści w rozwój reprezentowanej dyscypliny artystycznej, jak i całej dziedziny sztuk filmowych i teatralnych.

Tym samym, niniejszym stwierdzam, że praca doktorska Pana mgra **Kamila Dominiaka** spełnia wymagania ustawy.

Stawiam wniosek o jej przyjęcie.

prof. dr hab. Izabela Jeżowska